

17.11.2020

OKV/622/30/2020

OKV/622/30/2020

OKV/622/30/2020-OKV-4

OKV/625/30/2020

OKV/629/30/2020

ASIAT

Helsingin käräjäoikeuden 9.10.2017 antama tuomio nro 17/139991, dnro SO 17/7392,
Helsingin käräjäoikeuden 4.12.2017 antama tuomio nro 17/149752, dnro SO 17/9455,
Helsingin käräjäoikeuden 12.10.2017 antama tuomio nro 17/140815, dnro SO 17/7510

ASIOIDEN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyn tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon. Tarkastuksessa havaittiin, että edellä mainituissa asioissa vastaajia ei ollut määrätty suorittamaan rikosuhrimaksusta annetun lain mukaista rikosuhrimaksua.

Rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:n mukaan se, joka tuomitaan rangaistukseen rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta, on velvollinen suorittamaan rikosuhrimaksun. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimien määrää rikosuhrimaksun rangaistuksen tuomitessaan.

SELVITYS

Asioissa puheenjohtajana toimineen käräjätuomarin 15.8.2018 päivätyn selvityksen mukaan rikosuhrimaksun määräämistä ei ollut esitetty haastehakemuksissa eikä asioiden pääkäsittelyissä. Käräjätuomarin mukaan hän ei ollut huomannut pääkäsittelyissä kiinnittää riittävästi huomiota rikosuhrimaksun määräämiseen viran puolesta, koska rikosuhrimaksun määräämistä ei ollut vaadittu ja syytteenalaiset laiminlyönnit olivat alkaneet jo ennen rikosuhrimaksusta annetun lain voimaantuloa.

RATKAISU

Arviointi

Rikosuhrimaksusta annetun lain perustelujen mukaan maksu määrätään pääasian yhteydessä eikä siihen liity harkintaa. Lakiin perustuva maksuvelvollisuus ja maksun suuruus ilmoitetaan viran puolesta kaikissa niissä tapauksissa, joita rikosuhrimaksu koskee ([HE 293/2014 vp](#) ja [LaVM 32/2014 vp](#)). Tuomioistuimen on määrättävä rikosuhrimaksu viran puolesta, vaikka syyttäjää ei esittäisikään sitä koskevaa vaatimusta.

Rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:n mukaan rikosuhrimaksun on velvollinen suorittamaan se, joka tuomitaan rangaistukseen rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta. Laki on tullut voimaan 1.12.2016, ja sen säännöksiä sovelletaan voimaantulon jälkeen tehtyihin rikoksiin. Tapauksissa vastaajien

oli katsottu syyllistyneen karkaamiseen 4.7.2016-30.12.2016, 4.1.2016-24.7.2017 ja 24.10.2016-14.3.2017, jolloin rikokset oli tehty osin ennen edellä mainitun lain voimaantuloa ja osin lain voimaantulon jälkeen.

Rikoslain säännösten ajallisesta soveltuvuudesta säädetään rikoslain 3 luvun 2 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan rikokseen sovelletaan sitä lakia, joka oli voimassa, kun rikos tehtiin. Säännös ei kuitenkaan anna suoraan vastausta kysymykseen siitä, miten on tulkittava käsillä olevaa tilannetta, että rikos on tehty osin ennen rikosuhrimaksusta annetun lain voimaantuloa ja osin lain voimaantulon jälkeen. Pykälän 2 momentissa säädetään, että jos tuomittaessa on voimassa toinen laki kuin rikosta tehtäessä, sovelletaan kuitenkin uutta lakia, jos sen soveltaminen johtaa lievempään lopputulokseen. Myöskään tällaisesta tilanteesta ei välittömästi käsillä olevissa tapauksissa ole ollut kyse.

Korkein oikeus on ratkaisussaan [KKO 2017:92](#) rinnastanut rikosuhrimaksun rikosoikeudelliseen seuraamukseen ja katsonut, että rikosuhrimaksun määrääminen teosta, jonka teko aika on päättynyt ennen rikosuhrimaksusta säädetyn lain voimaantuloa, olisi ristiriidassa rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen sisältyvän taannehtivan rikoslain kiellon kanssa. Tilanne on kuitenkin toinen, kun kyse on sellaisesta jatkuvasta toiminnasta, joka on päättynyt lainmuutoksen voimaantulon jälkeen.

Korkeimman oikeuden ratkaisun [KKO 2007:38](#) mukaan, kun kysymys on sellaisesta jatkuvasta toiminnasta, joka on luettu tekijän syyksi yhtenä rikoksena, rikokseen on yleensä sovellettu toiminnan päättyessä voimassa ollutta lakia. Korkeimman oikeuden mukaan estettä ei ole kuitenkaan siihen, että yhteen rikokseen sovelletaan siihen kuuluvien yksittäisten tekojen tekoajoista riippuen myös useampaa kuin yhtä lakia ([KKO 2006:37](#)).

Korkein oikeus on ratkaisussaan [KKO 2007:38](#) katsonut, että rikoslain taannehtivan soveltamisen kielto estää uuden (ankaramman) lain soveltamisen ainakin niiden rikokseen kuuluvien osatekojen osalta, jotka on tehty ennen lainmuutosta. Toisaalta ei ole perusteltua soveltaa vanhaa lakia enää niiden tekojen osalta, jotka on tehty vasta lain muututtua. Korkeimman oikeuden kannanoton mukaan on lähdeittäviä siitä, että tällöin rikokseen sovelletaan kunkin siihen kuuluvan osateon osalta sen tekemisen aikaan voimassa ollutta lakia.

Nyt arvioitavana olevissa tapauksissa vastaajien syyksi luettiin karkaaminen, jotka oli tehty 4.7.2016-30.12.2016, 4.1.2016-24.7.2017 ja 24.10.2016-14.3.2017. Karkaamisesta rikoslain 45 luvun 10 §:ssä säädetty enimmäisrangaistus on vuosi vankeutta. Siten rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:ssä säädetty rangaistuksen ankaruutta koskeva vaatimus on täyttynyt. Lisäksi edellä selostetun korkeimman oikeuden soveltamiskäytännön mukaisesti rikosuhrimaksusta annetun lain säännöksiä sovellettaisiin tapausten osatekoihin, jotka on tehty lain voimaantulon jälkeen. Oikeudellisia perusteita jättää rikosuhrimaksu määräämättä ei näin ollen ole ollut. Tuomiot ovat siten olleet virheellisiä, kun vastaajia ei ollut määrätty suorittamaan rikosuhrimaksuja.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjäoikeus on menetellyt asioissa virheellisesti jättäessään määräämättä rikosuhrimaksusta annetun lain mukaiset rikosuhrimaksut, vaikka vastaajat tuomittiin rikoksista, joista säädetty ankarin rangaistus on vankeutta ja jotka olivat päättyneet kyseisen lain voimaantulon jälkeen.

Totean selvyiden vuoksi, että olen eräissä toisessa antamassani, rikosuhrimaksun määräämistä 1.1.2013-tammikuu 2017 tehtyä pahoinpitelyä koskevassa asiassa (OKV/619/30/2020) arvioinut, että rikosuhrimaksu on voitu jättää määräämättä, koska rikosuhrimaksusta annetun lain voimaan tulon jälkeiseltä ajalta pahoinpitelyyn sisältynyt osateko olisi yksiselitteisesti voinut täyttää vain lievän pahoinpitelyn tunnusmerkistön. Koska lievästä pahoinpitelystä säädetty enimmäisrangaistus on rikoslain 21 luvun 7 §:n mukaan vain sakkoa, ei rikosuhrimaksusta annettu laki olisi voinut lain 2 §:n nojalla tulla yksistään kyseisen osateon osalta sovellettavaksi.

Kiinnitän käräjätuomarin huomiota rikosuhrimaksun määräämistä koskevien säännösten noudattamiseen.

Pyydän saattamaan ratkaisuni käräjätuomarin tietoon

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Henna-Riikka Välinen